

Hónapló

Dalos György

Táracsázok

62

209-151. A hatjegyű szám az utóbbi hetekben többször is eszembe jutott, s e gyakoriságnak okát adni nem tudom. Ifjúkori szerelmemet, mondhatni, múzsámat, Zs.-t hívtam rajta, nyilván utcáról, mivel nekem otthon, a Lenin körúton nem volt készülékem, és e tárgyban beadott kérelmeim hosszú éveken keresztül a Magyar Postán porosodtak. Hullámzó kapcsolat volt, mély- és csúcspontjain gyakran szaladtam le az utcára zsebemben egyszerre több tantusszal arra az esetre, ha megszakadna a vonal, vagy valamilyen vita közben – merthogy szüntelenül elemeztük a kapcsolatot – letenné a kagylót. Álltam a fürke előtt, olykor másodikként, harmadikként vártam a soromra, fejemben zsongott a telefonszám. Aztán 1964 nyarán a Hotel Ifjúság kávézó kerthelyiségében elárulta nekem, hogy beleszeretett valakibe – ez volt az első szakításom. Útjaink egy időre szétváltak, utóbb barátokként találkoztunk, ő férjhez ment, én megnősültem, és kisvártatva, mintegy a felnőtté válás küszöbén, magam is telefontulajdonos lettem, igaz, ikerállomással. Így hát otthonról hívhattam őt, persze új számon, amelyet gondosan felírtam magamnak, de megjegyezni sohasem tudtam, elsőre ugyanis minduntalan a 209-151 ugrott be nekem, így, közepén a kötőjellel.

Persze más számokat is tudtam fejből, így saját Lenin körúti lakásomét, ahol a külvilág éveken át 120-503, majd a posta szeszélyéből 321-716 alatt hívhatott. Valamikor a rendszerváltás táján a hirtelen hétjegyű számoktól görcsbe rándult a memóriám, egyszerűen nem tudtam, hogyan tagoljam őket, hová tegyem a kötőjelet. Közben a készülékemet is kicserélték, már nem a középső ujjamat illesztettem a bakelit forgótárca réseibe, hanem mutatóujjal nyomogattam a gombokat valami másfajta műanyag felületen. Ám a telefonálás műveletében még mind maradt valami szertartásszerű, hiszen a lakás más pontjairól oda kellett érnem a készülékhez, és ez a rövidke út mintegy megemelte a távhívás jelentőségét. Külföldön, Nyugat-Berlinben, Brémában, Bécsben élve és utazgatva hozzászórtam a nemzetközi és belföldi körzetszámokhoz, de változó lakhelyeim hívószámait szinte az elköltözés pillanatában felejteni kezdtem. Magyarországon a tantusz ekkortájt vált végleg múzeumi tárggyá, a művelt Nyugatot pedig elárasztották a különböző címletű telefonkártyák. Végül megjelent a mobil, az okostelefon, a Skype, a Messenger, a WhatsApp, az embereknek ma már több párhuzamos „elérhetőségük” van, és nemcsak hallják, hanem látják is egymást Oslo és Johannesburg, Jokohama és Isztambul között.

No de mi lesz az érzelmekkel? Annyi biztos, hogy Shakespeare halhatatlan szerelmeseinek tragédiája elektronikus úton szimplán megelőzhető. Ró-

meó belép a sírboltba, s még mielőtt pánikba esne a ravatalon fekvő kedvese látványától, készülékén megjelenik Lőrinc atya biztató üzenete: „Ne parázz! Júlia tetszhalott.” Mindez szép. Ám odalett vagy beolvadt a világot átfogó kommunikációba a tárcsázás izgalma, Bell egyszerű csodája, a végtelen számok halmazában pedig örökre elmerült a 209-151, közepén a kötőjellel.

*

Most, hogy kész lettem a Párizs környéki békéket összehasonlító vékonyka könyvecskével (ld. *Mozgó Világ*, 2020. február), a legbizarrabbnak kétségkívül a Bulgáriával kötött neuillyi szerződés előzményeit találok. Kétségkívül nem ez volt a legsúlyosabb diktátum – Versailles-hoz és Trianonhoz képest már-már enyhének tűnik, hanem a történetek sorsszerűsége. Ez a kis ország csak 1915 októberében lépett be a háborúba a központi hatalmak oldalán. Nem sokkal előtte már részt vett a két Balkán-háborúban – az elsőben (1912) szomszédaival közösen számolta fel az Oszmán Birodalom balkáni jelenlétét, és komoly területi nyereségre tett szert, a másodikban (1913) viszont a területi zsákmányon vetélkedve valamennyi volt szövetségesével szembekerült, és súlyos véráldozatokat, valamint komoly négyzetkilométernyi veszteségeket szenvedett. Amikor aztán engedett a német-osztrák-magyar csábításnak, nemzeti hagyományai ellenében Oroszországot tette fő ellenfelévé, amelynek részben a függetlenségét köszönhette, míg saját táborában az Oszmán Birodalommal kellett együtt harcolnia, amely hatszáz évig – Ivan Vazov regénycímével szólva – „iga alatt” tartotta.

Az oroszok iránti rokonszenvnél erősebbnek bizonyult a szerbekkel szembeni gyűlölet. Ezt a paradox helyzetet bonyolította, hogy az 1877-ben függetlenné vált Bulgária számos más délkelet-európai államhoz hasonlóan német hercegségekből importált magának uralkodókat. A Battenberg-ház tízéves hatalmát megdöntő puccs után újabb német főúr szükségeltetett a hatmilliós kis ország élére.

Az új jelöltet, Ferdinand Maximilian Karl Leopold Maria von Sachsen-Coburg und Gotha herceget állítólag a bécsi operaházban, két felvonás közben kínálták meg a trónnal. Némi szabódás után őszintén igyekezett, hogy megnyerje választott hazája polgárainak tetszését. Cárrá választása után megtanult bolgárul, és noha ő maga katolikus volt, fiát, Boriszt pravoszláv szertartással kereszteltette meg. Úgyszólván természetesnek tűnt, hogy tűzön-vízen át kitart népe mellett. Így is történt egészen 1918 augusztusáig, amikor a bolgár front összeomlott, és a kormány a villámgyors fegyverszünet mellett döntött. Ferdinánd ezeket a viharos napokat már nem Szófiában élte meg, hanem, miután trónjáról fia javára lemondott, gyors csomagolás után az udvari különvonaton – egyértelműen nem vagyon nélkül – Ausztriába utazott. Mielőtt azonban kastélyába beköltözhetett volna, I. (IV.) Károly császár- király, immár saját bukásának előérzetében főudvarmestere révén megüzente neki, hogy nem maradhat Ausztriában. Károly amúgy sem szívelte a parvenünek tekintett cárt, s megkönnyebbült, amikor Ferdinánd – így írta Károly a naplójában – „tovapöfögött Koburgba”. A bolgár uralkodó mellett szól, hogy tisztában volt efemer, operettszerű helyzetével. Felix Salten

– igen, a *Bambi* szerzője! – 1918 őszén a *Neue Freie Presse* hasábjain idézett tőle egy veretes mondatot: „Bár csak bolha vagyok a vén szipirtó Európa testén, de annak olyan helyén, amelyet nem tud megvakarni.” Az excár hosszú életét főleg növény- és ásványtani kutatósznvedélyének szentelte Németországban, Bulgáriát soha többé nem látta viszont. Fia, Borisz 1945-ben a kommunisták elől emigrált, unokája viszont Szimeon Szakszoburgotszkij néven a kilencvenes években átmenetileg miniszterelnök lehetett Szófiában. Európa pedig mindeközben egyre csak vakarózik.

*

Gondoltam, megnézem azt az *Angela Merkel és a menekültek* című dokumentumdrámát, amely ellen hazánk berlini nagykövete hevesen tiltakozott a német külügyminisztériumban. A kétrészes, magyar feliratokkal ellátott ZDF-film korabeli felvételekkel, mai interjúkkal és színészi alakításokkal követi 2015 nyárutójának eseményeit: egyfelől a nagypolitika alakulását, másfelől a Keleti pályaudvaron rostokoló, majd onnan gyalogosan Bécsnek induló szerencsétlen menekültek útját. Tetszett a film feszültsége, és kitűnők voltak a maszkok is – az Angela Merkelt alakító színész nő külseje, mozgása és hanghordozása alig tért el a modellétől. Végeredményben hiteles kép alakul ki a szélsőséges helyzetről, amelyben a kancellár asszony végső soron egyedül döntött a menekültek befogadásáról, noha eredetileg csupán az akut helyzet megoldása, a humanitárius katasztrófa elkerülése volt a célja.

64

Kétségtelen, hogy Orbán Viktor nem jól kerül ki a történetből, s nem véletlen, hogy a filmen egyetlen akkori felelős magyar személyiség sem szólal meg, legfeljebb archív felvételeken találkozunk velük. A filmbeli Merkel a kötelező udvariasság keretén belül keserűen és gúnyosan szól a magyar miniszterelnök magatartásáról, együttműködési készségének hiányáról, s arról a több mint kemény kijelentéséről, miszerint „a menekültprobléma nem európai probléma, hanem német probléma”. Nem kevésbé kritikus a film a kancellár asszonyt magára hagyó európai partnerekkel és a döntési helyzetben hirtelen alámerülő és bekkelő bajor miniszterelnökkel.

Mindez szép és hiteles – mai tudásunk szerint a 2015. szeptember 4-ről 5-re virradó éjszakán meghozott döntés, az emberségnek ez a luxusa végső soron a Merkel-éra végének kezdetét jelentette. S miközben a filmet nézem, lehetetlen nem arra gondolnom, hogy 2020 legelején a kancellár asszony Berlinben fogadja Orbán Viktort, azt az embert, akit annak idején kihúzott a csávából, s akinek közvetve igencsak kényessé váló helyzetét köszönheti öt év múlva.